

КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ

Чалабієва Маріям Рзаївна

кандидат юридичних наук,

*науковий співробітник сектору муніципального права
та місцевого самоврядування,*

*Науково-дослідний інститут державного будівництва
та місцевого самоврядування*

Національної академії правових наук України

м. Харків, Україна

З введенням воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року, за Указом № 64/2022, підписаним Президентом Володимиром Зеленським, країна стикається з непередбаченими викликами, які кардинально змінили обличчя публічного управління [1]. Військова агресія Російської Федерації спричинила кризу в багатьох сферах життєдіяльності, вимагаючи стрімкої адаптації публічного управління до нових реалій воєнного часу. Це ставить перед українським суспільством та урядом завдання не тільки вижити, але й забезпечити безперерйне функціонування державних інституцій. В умовах, коли традиційні механізми публічного управління можуть бути паралізовані або обмежені, цифровізація виступає не тільки як засіб відновлення ефективності, але й як повноцінний стратегічний інструмент забезпечення національної безпеки. З цих причин, глибоке розуміння і правове регулювання цифрового публічного управління є ключовими для підтримання конституційної стабільності та ефективності владних структур в умовах воєнного стану.

Україна за останні роки пережила безпрецедентні випробування: кризи, революції, пандемії, та насамкінець війну. Ці події знову висвітлили критичну роль публічного управління в забезпеченні стабільності та розвитку держави. Особливо це стало актуальним під час війни, яка накладає додаткові виклики на публічне управління, змушуючи до швидкої адаптації і переосмислення традиційних підходів. В умовах воєнного стану, коли звичайні механізми управління перестають бути ефективними, надважливим стає дослідження нових моделей, зокрема використання цифрових технологій для оптимізації управлінських процесів. Основними невирішеними питаннями залишаються: визначення ключових факторів, які впливають на

ефективність публічного управління в кризових умовах; розроблення оптимальних стратегій адаптації системи управління до умов воєнного часу; і впровадження цифрових інновацій, що можуть забезпечити економію ресурсів і підвищити результативність державного апарату в умовах війни.

Завданнями цифрового публічного управління в умовах воєнного стану стають не тільки забезпечення безперервної діяльності та реагування на поточні виклики, але й інтеграція новітніх технологій для оптимізації управлінських процесів. Це включає в себе впровадження електронного документообігу, розвиток платформ е-урядування та забезпечення кібербезпеки – все це стає життєво важливим в умовах повномасштабного вторгнення.

В умовах воєнного стану система публічного управління стикається з численними проблемами: корупційність, недосконале законодавче врегулювання, кадрові кризи, і недостатній рівень прозорості. Цифровізація може зіграти ключову роль в усуненні цих проблем шляхом забезпечення більшої відкритості, прозорості та ефективності управлінських рішень. Автоматизація процесів і застосування штучного інтелекту можуть допомогти в подоланні бюрократичних перешкод та підвищенні оперативності у вирішенні адміністративних завдань, що стає вирішальним фактором у підтриманні національної безпеки.

З історичної перспективи, управлінська роль держави та методи її здійснення варіювались залежно від історичного розвитку суспільства. Війна та воєнний стан ставлять перед публічним управлінням завдання не тільки реагувати на поточні виклики, але й забезпечувати загальносоціальні потреби – безпеку і стабільність.

Таким чином, важливою задачею стає переосмислення ролі та організації цифрового публічного управління в умовах воєнного стану, щоб забезпечити ефективність та оперативність відповіді на соціальні виклики, застосовуючи цифровізацію для збільшення можливостей владних структур.

Позитивний досвід пандемії COVID-19 виявив здатність системи публічного управління України ефективно переходити на дистанційний режим роботи, що стало особливо важливим у період воєнного стану. Завдяки цифровізації, фахівці публічного управління можуть продовжувати забезпечувати виконання своїх обов'язків, навіть перебуваючи поза адміністративними будівлями, що дозволяє підтримувати необхідний рівень державного управління безперервно.

Запровадження гнучких форматів роботи під час війни, зокрема дистанційної та можливості заміщення посад без проведення конкурсу (з урахуванням кваліфікації та досвіду), підтверджує важливість цифрових інструментів у забезпеченні адаптивності та оперативності

публічного управління. Це також підкреслює необхідність постійної комунікації і моніторингу ефективності виконання завдань, що можливе завдяки сучасним засобам телекомунікаційного зв'язку.

Однак, особливі умови тимчасово окупованих територій та районів активних бойових дій ставлять перед цифровим управлінням ще більші виклики, включаючи забезпечення безпечних умов для населення, управління евакуацією, гуманітарними коридорами та продовольчою логістикою. Цифровізація допомагає вирішувати ці завдання, підвищуючи ефективність публічного управління і надаючи змогу швидко реагувати на мінливі умови, забезпечуючи при цьому захист національних інтересів навіть в найскладніших ситуаціях.

В умовах воєнного стану, конституційне регулювання цифрового публічного управління вимагає особливого підходу для забезпечення неперервності управлінських процесів та захисту конституційних прав громадян. Через законодавчі акти, такі як Закон України «Про військово-цивільні адміністрації», було створено військово-цивільні адміністрації в районах активних бойових дій, де цифрові технології використовуються для оптимізації управлінських процесів та підвищення ефективності відповідей на надзвичайні ситуації [2].

Конституційне регулювання передбачає не тільки нормативне врегулювання організаційної структури цих адміністрацій, але й гарантії прав і свобод громадян, навіть в екстремальних умовах. Це включає право на інформацію, особисту безпеку та доступ до публічних послуг через цифрові канали.

Окрім того, важливу роль відіграє система навчання публічних службовців, яка повинна бути адаптована до воєнних умов із урахуванням конституційних вимог. Це включає навчання з цивільного захисту, оборони територіальних громад, а також етичних і правових аспектів управління в кризових ситуаціях. Цифрове управління дозволяє реалізувати таке навчання ефективно і швидко, розповсюджуючи необхідні знання і практики серед службовців по всій країні.

Таким чином, конституційне регулювання і цифровізація взаємодіють для забезпечення стабільності, безпеки та ефективності публічного управління в умовах воєнного стану, а також для захисту прав і свобод громадян України.

На сьогоднішній день питання підвищення ефективності публічного управління в Україні, розбудови незалежної та цілісної системи, а також вдосконалення професіоналізму кадрів залишаються актуальними. Однак, в умовах воєнного стану, ці завдання набувають нового виміру, оскільки потребують інтеграції цифрових рішень та врахування конституційних норм в нових реаліях. Цифрове публічне управління під час війни має забезпечувати не тільки ефективність

роботи державних структур, але й гарантію дотримання конституційних прав громадян.

Завдяки раніше впровадженим процесам децентралізації, які забезпечили місцевому самоврядуванню більшу автономію та відповідальність, підвищилася можливість адаптації публічного управління до воєнних умов. Ключовими факторами, що підтримують ефективність системи публічного управління під час війни, стали впровадження можливості дистанційної роботи, спрощення процедур прийому на роботу, залучення фахівців з військовим досвідом у військово-цивільні адміністрації, та акцент на спеціалізованому навчанні для роботи в умовах війни.

Ці зміни вимагають конституційного закріплення для забезпечення правової ясності та надійності управлінських механізмів, зокрема через правове регулювання використання цифрових технологій в управлінській діяльності та захисту інформації. Конституційне регулювання має враховувати потреби національної безпеки та захисту основних прав і свобод громадян, адаптуючи законодавство до викликів, які ставить сучасний воєнний стан.

Таким чином, заходи для адаптації цифрового публічного управління в умовах воєнного стану потребують комплексного підходу, що включає конституційне регулювання, технологічну інтеграцію та навчання, все з метою забезпечення стабільності, безпеки, та відповідності суспільним вимогам в умовах кризи.

Література:

1. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

2. Закон України від 03 лютого 2015 року № 141-VIII «Про військово-цивільні адміністрації» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>